

**NOTES SOBRE
PARÍS**

Fotografies de Joan Pujol-Creus

Lloc: Fundació Josep Pla

Adreça: c/ Nou, 51, Palafrugell

Producció: Fundació Pla i Casa de Cultura de Girona

Dates: fins al 3 de maig de 2015, a Palafrugell. Del 18 de setembre al 31 d'octubre de 2015, a Girona

El París de Pla davant el mirall

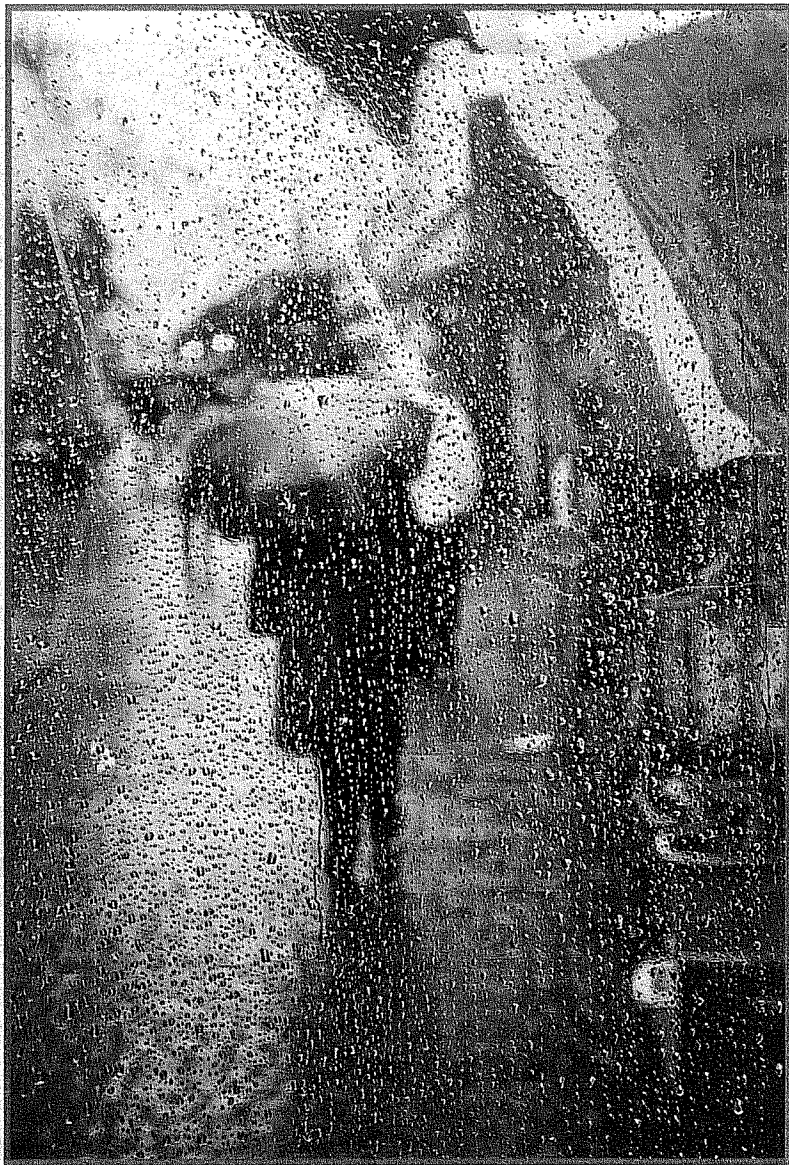
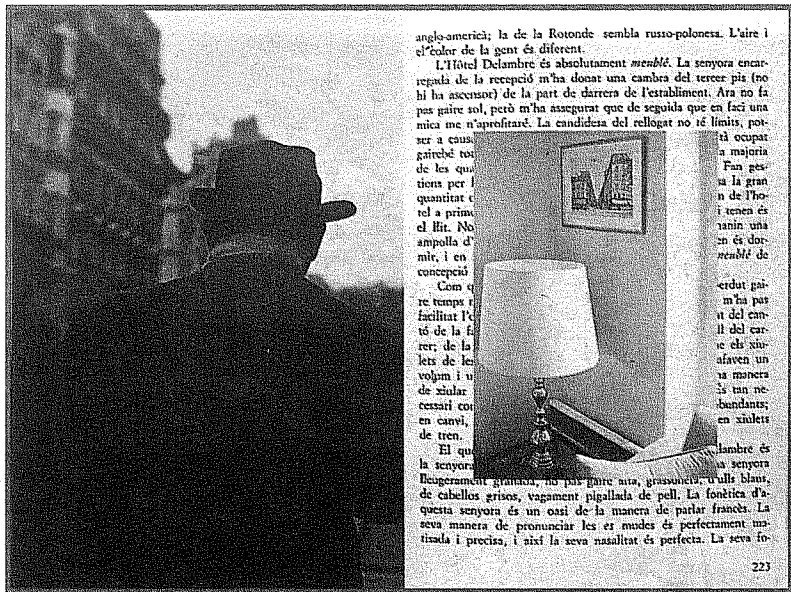
El fotògraf Joan Pujol-Creus revisita la ciutat que va conèixer l'escriptor l'any 1920 en una exposició a Palafrugell que fon imatge i literatura, passat i present

Josep Pla és molt precís en la data: era el 17 d'abril de 1920, a les 2 de la tarda, quan va agafar l'express que sortia de l'Estació de França en direcció a París. Portava una maleta, un abric, un paraigua i un barret d'una «inflexibilitat inhumana», perquè per viatjar, aclareix, en aquella època la gent es mudava, i anar en concret a París implicava gairebé estrenar vestit, encara que això en el seu cas comportés un encarcament que només va mitigar l'atmosfera plujosa que va trobar l'endemà a l'altura de l'estació de les Aubrais. Tenia 23 anys acabats de fer, però com passa tan sovint amb els textos de Pla, reescrits al cap de molts anys (el viatge és de

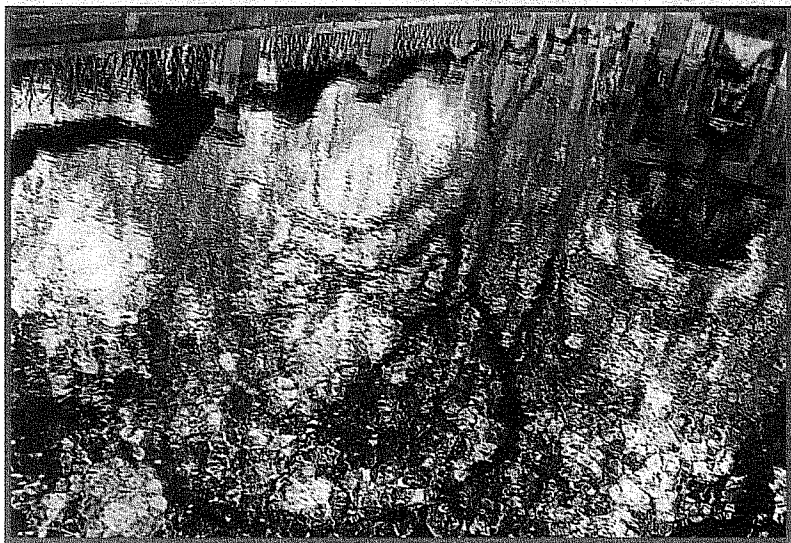
1920; el llibre, de 1967), la seva és la crònica d'un home vell que tem haver-se descuidat el passaport, que passeja per París admirat de la seva resistència al cansament, que es mira les senyores amb prudència («senyores», en diu, poques vegades «dones»; «noies», mai), com si fossin criatures suspectes i prohibides, i se sent infinitament més segur parlant de gastronomia i del clima, dels monuments i les merles dels parcs, de la humanitat enxubada al metro o als petits cafès: essent en definitiva el contemplatiu que s'ha presentat com un perfecte «passatger de finestreta» en les primeres pàgines de *Notes sobre París*. Com a mer espectador de la vida, però, Pla enganya

molt; fa el paper de qui només hi és a mitges, una mica desmenjat i somnolent, però cada ratlla d'aquest llibre, editat quan ja tenia setanta anys dins el quart volum de la seva *Obra completa*, destil·la aquelles facultats que nega al seu perfil jove: un raonament sostingut, una memòria precisa. Només algú que recol·lezés la seva visualitat instintiva, única capacitat que es reconeix, en un mastodòntic treball de retentiva i reconstrucció podia presentar una postal del París de l'any 1920 tan viva, completa i fascinant com la d'aquestes notes, compostes en la vellesa a partir en bona part de les cròniques que enviava a Barcelona com a corresponal de *La Publicidad* i que havien justificat, de fet, la seva immersió en l'esperit *gaulois* durant un any.

En una de les poques fotografies de l'escriptor que s'han conservat d'aquella estada, que en el llibre es descabdella com un relat continu il·luminat plàcidament pel pas de les estacions i que en la realitat va ser força accidentada pel record fogós de la filla de la seva dispesera a Barcelona i, sobretot, per una acusació de plagi que va comportar el seu acomiadament temporal del diari, apareix un Josep Pla en efecte elegant davant el Palau de Luxemburg, amb barret fort, els ulls de fura, el somriure ample, entremaliat, quasi perillós. Si alguna senyoreta s'hagués aturat prop seu en aquell moment, el retrat és probable que hagués passat a la posteritat lleugerament mogut. Evocant-lo des del retir de Llofriu, l'element femení té aquell aire deliquescient de les aquarel·les, vibrants i il·lusòries, com el desig primaveral que fa dir retrospectivament al seu espectre jove que, davant

Josep Pla, fotografiat davant el Palau de Luxemburg, el 1920. El seu París de joventut troba el seu reflex en les imatges de la ciutat moderna de Joan Pujol-Creus, que no ha volgut establir jerarquies entre text i imatge ni tan sols en el catàleg, dissenyat per Enric Farrés FUNDACIÓ PLA-COL. JOSEP VERGÉS / JOAN PUJOL-CREUS / LLUÍS SERRAT

les dones prodigioses que circulen per París, anar més enllà de la contemplació, l'únic desfogament que li permet la seva migrada economia, «seria una hipèrbole delirant». A *Notes sobre París* hi ha unes quantes idees fixes. Les dones en són una, subtil, sinuosa. La guerra, o més ben dit, l'esquerda oberta entre el món d'abans de 1914 i tot el que vindria després, n'és una altra. La seva pròpia formació com a escriptor, la lectura, la passió obsessiva per l'adjectivació, n'és l'espina dorsal. Els carrers, els cafès, els monuments, els parcs, els bulevards, el temps que fa, la gent que passa, els successius hotels *meublés* on s'hostatja... tot en aquest París plujós i ingràvid està al servei d'aquell propòsit central al qual ho sacrifica tot, fins i tot la seva llibertat de «solitari rellogat».

El 2010, noranta anys després que Pla hi posés els peus per primera vegada, el fotògraf osonenc Joan Pujol-Creus (Centelles, 1977) va viatjar també a París, amb una beca del Ministeri de Cultura per investigar-hi durant quatre mesos sobre el color i la llum. Com tants altres estudiants estrangers abans i després d'ell, es va allotjar al Collège d'Espagne de la Cité Internationale Universitaire, a la biblioteca del qual va descobrir amb sorpresa un exemplar de les *Notes sobre París* editades per Destino. Ja que hi era, i donat que per al seu projecte personal s'havia concedit el privilegi de la lentitud, va agafar en préstec el llibre per llegir-lo i, al principi com un entreteniment, sense més intenció potser que trobar una bona excusa per al passeig, va començar a fotografiar els mateixos llocs que hi descriu Pla. Un reconeixement de mirades insospitat

va salvar una distància de gairebé un segle: no només la majoria de llocs que va conèixer el jove escriptor encara existeixen, sinó que a més a més «continuen sent molt vius». Hi havia, d'altra banda, la precisió: els mateixos colors, una idèntica atmosfera. A Sant Sulpici, Joan Pujol-Creus va adonar-se atònit que l'estret carreró de Servandoni, prop del Luxemburg, era encara el 2010 tan aïllat i tètric com l'havia pintat Pla, una anomalia de soli-

Aquest és un París sense subratllats, quasi íntim i familiar

tud al cor de París. A la tardor, el mateix polsim de llum flotant en la levitat grassa damunt la massa arbòria dels parcs. Com reproduir aquestes simetries sense cometre cap pecat? El pecat de rivalitzar amb Pla, s'entén.

Prendre els seus textos d'inspiració comportava riscos evidents. És com posar-se a parlar després d'haver estat escoltant algú amb una pronúncia molt marcada: el seu accent personalíssim t'accidenta la veu, t'arrossega cap al seu món. Si Joan Pujol-Creus, en lloc d'una interpretació visual, n'hagués volgut assajar una apropiació literària, el seu comentari hauria naufragat indefectiblement entre els esculls verbals que sembren la prosa planiana d'adjectius plausibles, hiperbòlics,

ineluctables, recalcitrants, galimatiàstics. En lloc d'això, se l'ha llegit com feia el mateix Pla amb els seus autors predilectes: amb un escepticisme raonable. A l'escriptor, aquesta reserva, sovint tenyida de sornegueria, li servia d'antídoto contra la pedanteria, la cosa bufada, el deixatament sentimental. Aplicada a les imatges del fotògraf, engendra un París sense subratllats, gairebé íntim i familiar sense arribar a ser indecorós. «No hi veureu ni una sola torre Eiffel», diu Anna Aguiló, la directora de la Fundació Pla, per advertir el visitant que no esperi trobar en *Les notes sobre París* de Pujol-Creus una guia turística més o menys assentada sobre el prestigi literari de Pla. Al contrari, si els llocs s'hi reconeixen, des de Notre-Dame al barri llatí, des de Sant Sulpici al Louvre, des del Dome o La Rotonde a la confortabilitat anodina d'una habitació qualsevol d'hotel, és a pesar seu, per la seva substància perfectament vivent i, doncs, fragmentària, fugitiva, quasi arbitrària però implacable com el mateix destí. Arriben, de fet, a constituir un relat paral·lel, no pas una servil il·lustració, de les descripcions de Pla, incorporat com una mena d'espectre vagarós a través d'unes siluetes masculines embarretades que irrompen en les imatges en un joc de miralls no pas deliberat: Pujol-Creus assegura que se li va revelar la presència d'aquestes ombres enigmàtiques sense haver-les buscat. Les dimensions mateixes de les fotografies, amb prou feines de la mida d'una postal, per no cometre la indecència d'imposar-se al text amb un aparatós format, és el millor indicador de la generositat i la modèstia amb què s'ha abordat l'exposició. *